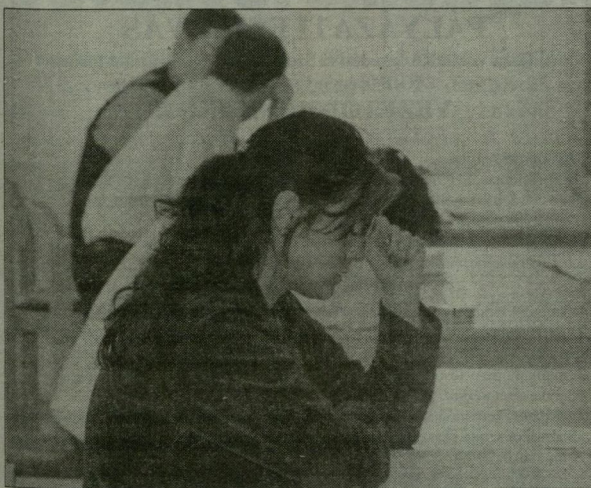

Felejtés nélkül nincs emlékezés

Vizsga vizsga hátán, több ezer oldalnyi kötelező irodalom, tanulás reggeltől estig másfél hónapon keresztül. Eközben a legtöbb egyetemi, főiskolai hallgatóban kialakul kisebb-nagyobb mértékű szorongás, vagy vizsgadrukk. Sokan attól félnak, hogy hiába tanultak, semmire sem emlékeznek. Lehet, hogy nem jó technikával tanultak? A vizsgák előtti feszültségi állapotról és a tanulás technikájáról beszélgettünk Dúró Lajossal, a József Attila Tudományegyetem pszichológiai tanészének docensével.

A vizsgaidőszak hangulatának, légkörének és eredményességének fokmérője a fél éves előkészület – mondja Dúró Lajos, aki szerint a vizsgákra való ráhangolódást elősegíti, hogy a diák ma már az általa kiválasztott napokon vizsgálják, és ha az időpont mégsem felel meg neki, lehetősége van az átjelentkezésre. A hallgatók között vannak, akik írásban tudnak jobban szerepelni, mások a szóbeli vizsgát részesítik előnyben. A lassúbb, csöndesebb, magába zárkózottabb, töprengő típusú diák jobban tud szerepelni akkor, ha írásban foglalkozik a feladattal. A szóbeli vizsgát elsősorban azért választják, mert közvetlen visszajelzést kapnak a tanártól a feleletükre.

A hallgatókban meglehetősen nagy a vizsgadrukk, és ami ezt megelőzi: a feszültség és a szorongás. A vizsgaszituációt – Dúró Lajos szerint – a sportoló helyzetéhez lehet hasonlítani. Sportolóknak végzett vizsgálatok alapján kimutatták, hogy háromféleképpen viselkednek a verseny előtt, és ezek a típusok átfordíthatók a vizsgahelyzetre is. Az egyik a rajtláz, amikor annyira izgul a versenyző, hogy az edzésen mutatott teljesítménye alatt teljesít, mert a feszültség lerontja a teljesítményét. A másik a rajtapátia, amikor a „minden mindegy” hangulat lesz úrrá a versenyzőn: „végigmegyek a távon, lesz, ami lesz”. A harmadik a küzdelemre tetter kész állapot, amikor az izgalom és a feszültség a szereplési vágyakozásból származik. Ekkor legoptimálisabb a teljesítmény. Ezeknek a magatartásoknak a hátterében az állhat, hogy a

A délutáni és az esti tanulás eredményesebb.
(Fotó: Karnok Csaba)

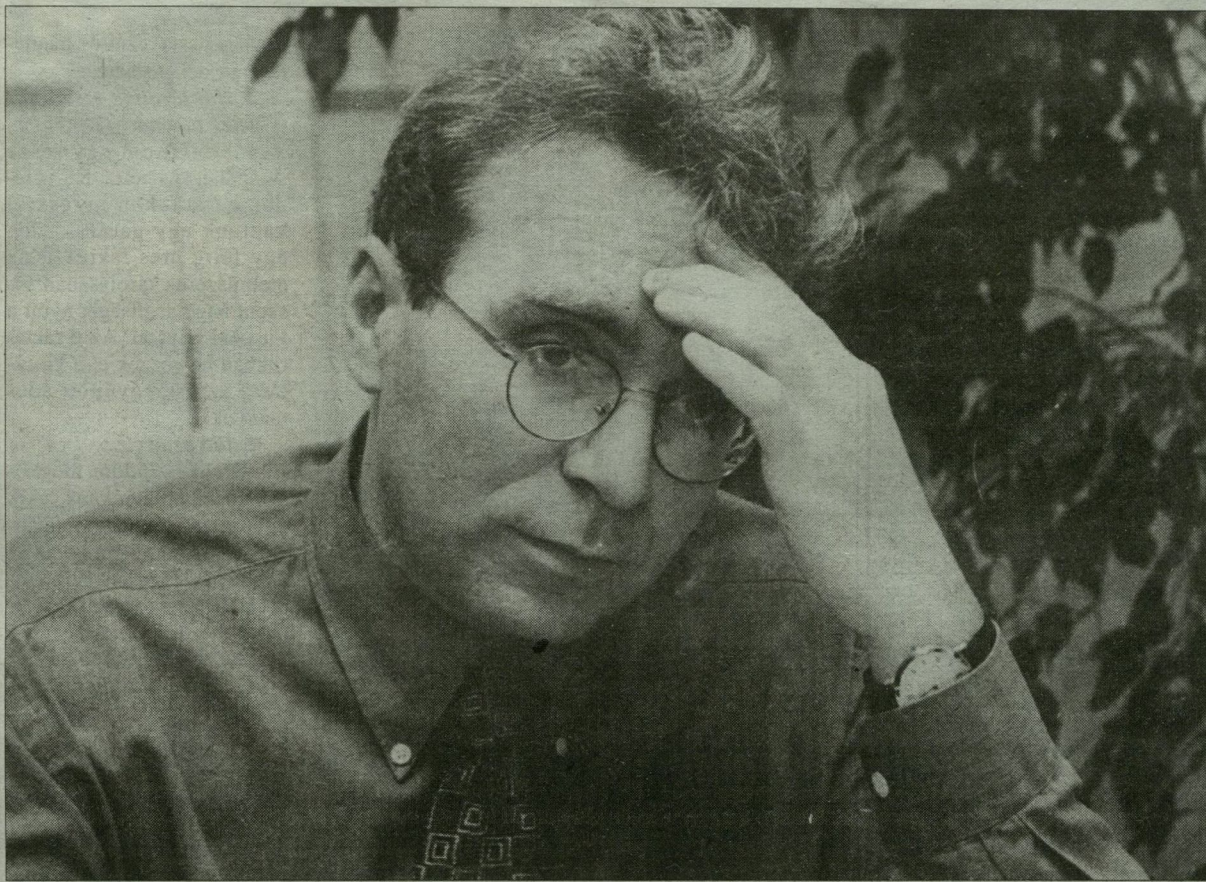
diák egyáltalán nem tanult, így feladja a küzdelmet. A tettere kész állapot pedig azt jelzi, hogy a diák biztos a tudásában, ezért a tételhúzást követő néhány perc múlva már készen áll a feleletre.

A vizsgán az egész kognitív rendszer, vagyis az érzékelés, az észlelés, a gondolkodás és az emlékezet mozgásban van. Különösen ez utóbbinak van fontos szerepe – hangsúlyozza a szakember. A vizsgán azonban előfordul, hogy a diák elfelejt valamit. Ez természetes jelenség, sőt a felejtés az emlékezés előfeltétele. Ahhoz, hogy valamire emlékezzünk, valami másnak ki kell kerülnie az emlékezettárból, hogy helye legyen az újabaknak. Nem mindig az kerül azonban ki, aminek ki kellene kerülnie, és nem is mindig az kerül be, aminek tartósan meg kellene maradnia. A tapasztalatból is tudjuk, hogy a tanulást követően bizonyos emlékek elhalványulnak. Ebbinghaus 1885-ben elkezdett kísérletei óta ismertté vált a felejtési görbe, amely arra utal, hogy a felejtés a tanulást követő első időszakban a legintenzívebb. Az első napon akár a teljesítmény felére is leeshet, utána a görbe fokozatosan csökken, és egy hónap elteltével húsz százalékos szintre áll be. Ez azt jelenti, hogy totális felejtés nincs. Ahhoz, hogy a teljesítményt növeljük, a tanulást követően kell ismétetni, és nem a fél év végén. A hallgatók azonban nehezen tudják úgy beosztani az idejüket, hogy legyen módjuk a követéses anyagfeldolgozásra.

A tanulás helyes technikájának megválasztása is fontos – mondja Dúró Lajos. Tanuláskor az információ-halmazban elsődlegesen az alapkérdésekre kell koncentrálni, aztán a gondolati egységekre, és viszonylag kevésbé a szövegre. Vizsgálók kimutatták, hogy a tanulást követő fél év elteltével az alapvető következtetések, általánosítások maradnak meg leginkább – mintegy hatvan százalékos biztonsággal – az emlékezetünkben. A gondolati egységek, mintegy harmincöt százalékos biztonsággal maradnak meg, a szöveg pedig huszonegy százalékos biztonsággal. Annak ellenére, hogy a reggeli tanulás gyorsabbnak tűnik, a délutáni és esti tanulás sokkal eredményesebb, az információk jobban megmaradnak az emlékezetben. A reggeli ébredés után bekövetkezik az az állapot, hogy a diák nem emlékszik az előző napon tanultakra, de később – ahogy regenerálódik – a felidőzés biztonságosabban működik.

Hogedűs Szabolcs

● Az oktatási miniszter az integrációról „Racionális ellenérvvel nem találkoztam”

Pokorni Zoltán: Célunk az, hogy az érdeksérelmeket minimalizáljuk. (Fotó: Schmidt Andrea)

Az Oktatási Minisztérium december végén hozta nyilvánosságra elképzelését a felsőoktatási intézmények összevonásáról. Az előterjesztéssel az egyetemek és főiskolák többsége egyetért, ám néhányan határozott ellenvetéseket fejezték ki. Pokorni Zoltán oktatási miniszter pusztán az ellenállás hatására nem szándékozik változtatni a tárca előterjesztésén, ám a racionális érveket figyelembe veszi.

● **A minisztérium nemrég nyilvánosságra hozott intézményhálózati koncepcióját néhány intézmény nem fogadja el. Elképzelhető-e, hogy a tárca változtat az előterjesztésén az ellenállás hatására?**

– Pusztán az ellenállás hatására nem változtatunk a szándékainkon. Megfontolandó észérvek hatására esetleg, de meg kell, hogy mondjam, az előterjesztést előkészítő fél év során megfontolandó, racionális ellenérvvel nem találkoztam. Természetesen tisztában vagyunk azokkal, hogy az összevonásoknak ára van, egy új struktúra kialakítása mindig érint és sért intézményi és személyi érdekeket. Célunk az, hogy ezeket az érdeksérelmeket minimalizáljuk, de csakis azon a koncepción belül, amelyet elkészítettünk. A tárca által kidolgozott anyag természetesen javaslat, amelyet a napokban véleményeznek a felsőoktatási intézmények és testületek, mi pedig várjuk az észrevételeket. Az eddigi tapasztalat szerint az általunk leírtak 80-90 százalékban megfelelnek az intézmények saját terveinek, céljainak. A többi esetben mi továbbmegyünk az átszervezésben, mint ahogyan az intézmények maguk szeretnék. Ilyen a Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem, a Debreceni Orvostudományi Egyetem és a Pedagógiai Főiskola ügye. Ezek a viták nem fekete-fehér kérdések, hiszen ezek intézmények értékeit mentén fogalmazzák meg a maguk álláspontját. Ezekkel az értékekkel én egyetértek, de a következtetésekkel már nem. Vélemé-

nyem szerint a szóban forgó értékeket meg lehet őrizni, sőt, jobban ki lehet használni az általunk elképzelt struktúrában.

Változtatni kell!

Tudomásul kell venni, hogy a jelenlegi helyzet semmiképpen nem tartható fenn hosszú távon. A demográfiai hullámvölgy most éri el igazán az egyetemeket és főiskolákat, és sajnos tovább folytatódik. A hallgatói létszám eddigi, extenzív növekedése tehát nem lehetséges, és ha az intézmények nem akarnak radikális változtatásokat elszívni, olyan új hallgatói csoportokat kell bevonniuk a képzési rendszerükbe, amelyek a jelenlegi kínálattal nem szolgáltathatók meg. Vagyis az egyetemen és főiskolán dolgozók érdeke, hogy egy hatékonyabb rendszerben, rugalmasabb képzési kínálatot kialakítsa biztosítani tudják maguknak a hallgatókat, ha nem akarnak munkanélkülivé lenni. Az előterjesztésben leírtaktól csak akkor térünk el, ha olyan ellenérvvel találkozunk, amely magától az integrációs politikát érinti, és nem intézményi, személyi érdekeken, sérelmeken alapszik. Egyéni érdekek nem elegendőek ahhoz, hogy az integráció fő irányától eltérjünk.

● **Azokat az intézményeket – ilyenek például a szegedi egyetemek és főiskolák –, amelyek egyetértene a minisztériumi előterjesztéssel, már inkább az foglalkoztatja, mi lesz az integráció jogi akusza után.**

– A jogi keretek kialakítása szükséges, de nem elégséges feltétele az átalakításnak. Az új keretek tartalommal való megtöltését szolgálja a világbanki támogatásból végrehajtandó fejlesztési program. Ennek mielőbbi elindítása azért fontos, mert az integrációval kapcsolatos ellenérvek, féltelmek már jelen vannak, ugyanakkor mindennek az előnyei csak a jövőben jelentkeznek. A kormányváltás miatt kis időre leállt a világbanki kölcsön ügye, de jelenleg semmi akadály annak, hogy a pénztérzet a rendelkezésünkre bocsássa az 55 milliárd forintot.

Ebből az idén négymilliárdot használhat fel a felsőoktatás a 12-13 milliárdos beruházási költség mellett, 2000-ben pedig már tízmilliárdot. A pénz a minisztérium költségvetésében jelenik meg, az adminisztrációt pedig a nemrég megalakult Felsőoktatási és Integrációs Pályázati Iroda végzi. A pályázatok elbírálása pedig a Felsőoktatási és Tudományos Tanács (FTT) feladata.

● **A kisebb karokat foglalkoztatja az a kérdés, milyen jogi és pénzügyi garanciák lesznek a nagy egyetemen történő beolvadás után.**

– Ez nagyon finom szabályozást igénylő feladat, hiszen egyfelől garanciákat kell adni a kicsiknek arra, hogy a nagyobbak nem élnék vissza túlsúlyukkal. Ezt szolgálja majd az úgynevezett inkubációs időszak, amely ugyanakkor nem tarthat az idők végtelenségéig. Hiszen az integráció egyik fontos célja, hogy felszámolja a párhuzamosságokat ott, ahol ez indokolt, és az egyesült erőket új célok felé fordítsa.

Garancia a kicsiknek

A garanciát abban látom, hogy úgy alakul majd ki az új intézményi testületek döntéshozatali mechanizmusa, hogy ne erőpozíciók és pénzügyi kényszerlépések szülessenek, hanem a közösen kidolgozott és elfogadott hosszú távú stratégia határozza meg a tendenciákat. Ezt olyan professzionális vezetés tudja biztosítani, amely akár a képzésre, akár a gazdálkodásra vonatkozó döntéseit a racionalitás, és nem az erőfölény vagy a szokásjog alapján hozza. Garanciát jelenthet az is, hogy új, független szereplőket vonunk be a stratégia kialakításába a felhasználói oldalról. Ilyen új szereplő a hallgató, amely meg tudja jelenteni a döntésekben a minőségi szempontokat. A mások, stratégiai kérdésekbe bevonandó szereplő a munkaerőpiac, a gazdasági szféra, amely komoly anyagi támogatást nyújt az oktatásnak egyrészt az adó, másrészt a szakképzési támogatás befizetésével. (A nagyságrendet

érzékelendő: ez jelenleg körülbelül 30 milliárd forint.) Ezt a forrást meg kívánjuk nyitni a felsőoktatás számára is először a post secondary, majd a gyakorlati képzés finanszírozására, néhány éven belül pedig megkötés nélkül. A piac is igényli ezt, mert megváltozott a munkaerőigény: egyre kevesebb középiskolai, és egyre több felsőfokú végzettségű munkavállalóra van szükség. A nagy befizetők bevonása a döntésekbe felhasználói racionalitást, a hatékonyságnak, mint szempontnak az érvényesülését biztosítja. Azt természetesen pontosan meg kell határozni, kiket vonunk be ebbe a körbe, és milyen döntési kompetenciákat kapnak ezek a szereplők. Az igazi garanciát mégis az jelenti, hogy a karok létrehozása, megszüntetése a kormány kompetenciája és nem az egyetemeké.

● **A viták során felmerült az a kérdés, mi lesz azokkal az intézményekkel, ahol különböző fenntartók vannak. Milyen megoldásokat kínálnak az orvosegyetemek betegellátásának finanszírozására, ha azok egy egységes egyetem részei?**

– Az Országos Egészségbiztosítási Pénztárral (OEP) folytatott tárgyalások alapján valószínű, hogy ahogyan eddig meg lehetett oldani – bár nem minden gond nélkül – a gyógyító tevékenység elkülönített finanszírozását, ugyanúgy meg tudjuk oldani az integráció után is. A felsőoktatási törvény tartalmaz erre egy formát: ezek a centrumok. Ez a megoldás arra született, hogy az orvosegyetemek és az agrár-felsőoktatási intézmények a centrumokon belül megtarthassák a maguk speciális feladatait.

A kihelyezett karok sorsa

● **Vitatottnak tűnik az is, mi lesz a sorsa az orvosegyetemek kihelyezett főiskolai karainak.**

– Ez valóban komoly probléma. Az orvosegyetemekhez kapcsolódva létrejötték olyan egészségügyi főiskolai karok, amelyek gyakran az anyaegyetemtől távol működnek. Arra a kér-

désre kell választ adni az elkövetkező hónapokban, hogy ezek a karok az anyaegyetemről leválasztva, a városokban működő kórházakkal együttműködve, az adott város universitasához kapcsolódva is megfelelően el tudják látni az oktatási és tudományos feladataikat, vagy csak az orvosegyetem tagozataként életképesek. Nem látom megalapozottnak azt az állítást, hogy ezek az intézmények csak az orvosegyetemhez kapcsolódva működhesse- nek, ugyanakkor nem szeretnénk olyan helyzetet előidézni, hogy az orvosegyetem egy másik universitashoz tartozó egészségügyi főiskolával esetleg nem vállalja a tudományos együttműködést. Olyan megoldást keresünk ezekre a problémákra, amely a lehető legjobb az adott esetben.

● **Milyen elképzeléseik vannak az egyházi intézmények integrációjára?**

– A mai jogszabályok nem adnak lehetőséget arra, hogy az egyházi egyetemek és főiskolák integrálódjanak az állami fenntartású universitásokba, jóllehet néhány ilyen intézmény társult tagként csatlakozott a helyi felsőoktatási szövetségekhez. Az egyházakkal közösen kell megtalálnunk azt a jogi formát, hogy az egységes egyetemek létrejötte után ezek a kapcsolatok ne lazuljanak, hanem meg tudjuk őrizni legalább az együttműködés jelenlegi szintjét. Nem hiszem, hogy a háború előtti állapotokat, melyben egy egyetem volt például Debrecenben a teológia és a tudományegyetem, vissza lehetne hozni, hiszen ma egészen mások az alkotmányos keretek. Ugyanakkor azt sem hiszem, hogy Budapest és vonzáskörzete három egymással versenyző tudományegyetemet – az állami, a katolikus és a reformátust – el tud tartani. Cél-szerű lenne megtalálnia e három intézménynek az önállóságnak és az együttműködésnek azt az arányát, amely erre a problémára jó megoldást tud adni.

● **A Magyar Rectori Konferencia legutóbbi ülésén bizalmatlansági indítványt nyújtott be az FTT elnöke, Frenyó V. László ellen mondván, vezetéke alatt a testület nem működik megfelelően. Az FTT éppen ma kezdi meg kétnapos ülését Szegeden. Lesz-e következménye a bizalmatlansági indítványnak?**

– Minden testület, így az FTT is működhetne jobban. Az FTT-t én olyan testületnek szeretném látni, ahol a tagok nem saját intézményeik ágensei, hanem hosszú távú, stratégiai szempontokat megfogalmazói, az állampolgárok képviselői. Azt gondolom, hogy az FTT tagjainak többsége ilyen. Ha valaki mégis saját, szűk körű érdekeit képviseli akkor is, ha tudja, hogy ez a közös érdek ellen hat, felmerülhet az illető visszahívása. De minden ilyen lépést őszinte vitának, alapos feltárásnak kell megelőznie, amelyen nem árt, ha az is jelen van, akire a kezdeményezés irányul. Jelen pillanatban nem gondolom, hogy bármilyen lépést kellene tenni az FTT elnökének elmozdítására.

Keczer Gabriella